

Hromadné žaloby riešia veľké spory

PROCESNÉ PRÁVO

V Česku vláda finišuje so zavedením hromadných žalôb. Sľubujú si od nich lepšiu ochranu spotrebiteľa pri veľkých kauzách. U nás čakáme na európsku smernicu.

Juraj Medvec

juraj.medvec@mafrasslovakia.sk

©hn

Odškodné 1,6 miliardy dolárov za znečistenie oceánu ropným gigantom ExxonMobil. Kompenzácia 330 miliónov amerických dolárov za vypúšťanie karcinogénov do pitnej vody firmou Pacific Gas & Electric. Odškodné, ktoré museli vyplatiť firmy ako Enron či WorldCom, v miliardách dolárov. To všetko sú výsledky využívania hromadných žalôb v Spojených štátoch.

Slovensko silne zasiahla kauza Diesalgate, pri ktorej boli desaťtisíce poškodených. Napriek tomu sa zavedenie hromadných žalôb, tak ako ich majú v pláne Česi, u nás v tomto volebnom období neplánuje. Ministerstvo spravodlivosti však nad zmenou uvažuje. Chce počkať, kým nadobudne účinnosť európska smernica. Mala by vytvoriť jednotnú úpravu hromadných žalôb pre celú EÚ.

Zavedenie v Česku

„Hromadné žaloby v praxi v Českej republike zatiaľ nefungujú,“ vysvetľuje advokát Libor Němec z českej pobočky advokátskej kancelárie Glatzova & Co. Pripravuje sa však návrh zákona. Ako dodáva advokát: „V súčasnosti je v ranom legislatívnom štádiu a nie je možné predvídať jeho definitívnu podobu.“

Hromadné žaloby začali naši českí susedia riešiť už pred nie-

Poškodení pri hromadnej žalobe po nehode tankera Exxon Valdez v roku 1989 vysúdili odškodné vo výške stoviek miliónov dolárov. Ekologický vplyv ropnej škvrny bol obrovský.

SNÍMKA: WIKIMEDIA COMMONS

koľkými rokmi. Právna úprava sa inšpirovala Spojenými štátmi, kde hromadná ochrana práv funguje už desaťročia. Vláda momentálne finišuje s prípravou legislatívy a plánuje ju predložiť Poslaneckej snemovni. Prax nedočkavo očakáva finálnu verziu zákona. Česká vláda si od noviniek sľubuje lepšiu ochranu práv v prípadoch, kde je množstvo poškodených, ďalej zníženie preťažnosti súdov a efektívnejšie vymożenie práv.

Európska smernica

Na našom ministerstve spravodlivosti momentálne hromadné žaloby nie sú horúcou témou. V minulosti sa o ich zavedení podľa vzoru Spojených štátov na verejnosti hovorilo, téma však momentálne aktuálna nie je. Právna úprava sa totiž v súčasnosti pripravuje na úrovni Európskej únie. Ministerstvo si chce počkať na jej finálnu podobu, než príde s vlastným návrhom.

„
V prípade hromadnej žaloby sú jednou žalobou a v jedinom konaní uplatnené všetky nároky vzniknuté z jednej protiprávnej činnosti.“

Libor Němec,
advokát, Glatzova & Co.

Ako však upozorňujú odborníci, aj u nás existujú špecifické prípady, pri ktorých môžu poškodení hromadne požiadať o ochranu práv. „V určitej forme hromadné žaloby na Slovensku

už fungujú, a to v oblasti ochrany spotrebiteľa a ochrany pred diskrimináciou,“ vysvetľuje vedúca advokátka slovenskej pobočky právnickej firmy Glatzova & Co. Veronika Pázmányová. „Na súde sa dá domáhať len ochrany verejných záujmov, ale nie súkromnoprávných nárokov jednotlivých osôb.“

Verejný záujem môžu na súde uplatňovať niektoré štátne orgány. Príkladom môže byť najmä Národná banka Slovenska alebo sa jednou žalobou uplatnia všetky nároky vzniknuté z jednej protiprávnej činnosti – či už domnej, alebo skutočnej. Tie tak možno vymôcť v jednom súdnom konaní,“ hovorí Němec. Namiesto množstva rôznych žalôb sa tak súd zaoberá iba jednou. Pre rýchlosť a jednotnosť súdneho rozhodovania je tento moment kľúčový. „Do značnej miery odpadá riziko, že rôzne súdy budú rozhodovať rôzne o rovnakých alebo podobných žalobách využívaných v Spo-

jených štátoch amerických u nás nefunguje.“

Jedna žaloba namiesto tisícok

Koncept hromadných žalôb je veľmi jednoduchý. Ak jedno porušenie práv zasiahne množstvo spotrebiteľov a tí žalujú firmu za úplne rovnaký problém, podávanie tisícok jednotlivých žalôb je veľmi neefektívne. Inštitút tento problém jednoducho obchádza.

„V prípade hromadnej žaloby sa jednou žalobou uplatnia všetky nároky vzniknuté z jednej protiprávnej činnosti – či už domnej, alebo skutočnej. Tie tak možno vymôcť v jednom súdnom konaní,“ hovorí Němec. Namiesto množstva rôznych žalôb sa tak súd zaoberá iba jednou. Pre rýchlosť a jednotnosť súdneho rozhodovania je tento moment kľúčový. „Do značnej miery odpadá riziko, že rôzne súdy budú rozhodovať rôzne o rovnakých alebo podobných žalobách využívaných v Spo-

Rýchlosť a stabilita rozhodovacej činnosti súdov sú kľúčové. A to nielen pri veľkých prípadoch, pri ktorých je použitie hromadnej žaloby účelné. Na verejnosti sa často hovorí o rýchlosti konania. Ešte dôležitejšie, než samotný čas rozhodnutia je, aby sa rovnaké prípady rozhodovali rovnako. Práve to znamená stabilita judikatúry.

Takéto konania by boli vhodnou alternatívou pri sporoch, v ktorých je v jednej kauze množstvo poškodených. Príkladom môžu byť skúsenosti krajín Východnej stvorky pri kauze Diesalgate či pri sporoch o poplatky za vedenie hypotekárnych účtov. „V Českej republike boli niektoré súdy aj finančný arbiter doslova zahltené desiatkami tisíc žalôb,“ upozorňuje Němec. „V tomto prípade by, samozrejme, jediné konanie o hromadnej žalobe prinieslo nemalé úspory nielen obom stranám sporu, ale aj kapacitným možnostiam slovenských súdov,“ uzatvára právnik.

KAUZY

Toto sú prípady najväčších hromadných žalôb na svete

Bratislava – Hromadné žaloby sa ujali najviac v zámorí. V Spojených štátoch sa tento inštitút využíva už desaťročia a medzi poškodenými spotrebiteľmi je obľúbený. V dôsledku hojného používania v USA a v Kanade a najmä pre množiace sa spotrebiteľské spory, pri ktorých je množstvo poškodených v Európe, sa novinka plánuje zaviesť aj na starom kontinente. V európskom práve ho má zakotviť pripravovaná smernica EÚ. Má ulahčiť podávanie hromadných žalôb združeniami na ochranu spotrebiteľov. Aj keď šampiónom a priekopníkom v hromadných žalobách sú Spojené štáty, prvé pokusy o spoločné zastupovanie

5
MILIÁRD USD

je suma, ktorú musel vyplatiť ExxonMobil po hromadnej žalobe podanej pre nehodu tankera v roku 1989. Súd sumu neskôr znížil na 1,5 miliardy.

poškodených sme našli aj na Slovensku. Prinášame vám prehľad najznámejších hromadných žalôb, ktoré vo svete vysúdili najvyššie odškodné a zastupovali najväčšie množstvo poškodených.

Hromadná žaloba na Exxon

Pri nehode amerického tankera Exxon Valdez pri pobreží Aljašky v roku 1989 podalo spoločnú žalobu vyše 32-tisíc poškodených. Žalovali ropný gigant ExxonMobil kvôli náhrade škody za znečistenie spôsobené haváriou. V prípade, ktorý vošiel do dejín ako Exxon verzus Baker, vysúdili poškodení 507 miliónov dolárov ako náhradu reálne spôsobenej škody. Omnoho vyššiu sumu najväčšia ropná spoločnosť na svete však musela vyplatiť ako trest. Výška 5 miliárd mala pôsobiť ako odstrašujúci príklad. Po pätnástich rokoch a veľkej snahe firmy o vyčistenie ropnej škvrny americký súd znížil pokutu iba na 1,6 miliardy dolárov.

Prípady Pacific Gas & Electric

V šesťdesiatych rokoch minulého storočia spoločnosť Pacific Gas & Electric vypúšťala do kalifornských podzemných vôd nebezpečný karcinogén hexavalent chrómu. Aktivistka Erin Brokovich v roku 1993 pripravila pôdu na podanie hromadnej žaloby proti firme z dôvodu, že množstvo ľudí dostalo následkom dlhodobého používania kontaminovanej vody rakovinu. Prípady sa nakoniec ukončil mimosúdnym vyrovnaním v roku 1996. Firma sa s poškodenými dohodla a obetiam vyplatila vyše 330 miliónov amerických dolárov. To dodnes predstavuje najväčšie mimosúdne vyrovnanie pri priamej žalobe proti jednej firme.

Neúspešná žaloba na Walmart

Úspechom najväčšej americkej maloobchodnej siete Walmart sa skončil spor o odmeňovaní jej zamestnancov. V roku 2011 sa na Najvyšší súd Spojených štátov dostal prípad, v ktorom sa jednou žalobou proti diskriminácii zo strany Walmartu uchádzalo o odškodné vyše 1,6 milióna zamestnancov siete. Ženy požadovali náhradu za ťažšiu možnosť kariérneho postupu oproti mužským kolegom z dôvodu pohlavia. Najvyšší súd hromadnú žalobu odmietol s tým, že nespĺňala formálne znaky. Súd tiež rozhodol, že spoločná žaloba nemôže ďalej pokračovať ani na nižších súdoch a prikľepol Walmartu víťazstvo.

Kauza Diesalgate na Slovensku

Neúspešný pokus o podanie hromadnej žaloby sa uskutočnil aj u nás. Spoločnosť ochrany spotrebiteľov mala záujem hromadne zastupovať všetkých slovenských poškodených v emisnej kauze koncernu Volkswagen. Pre nedostatok záujmu poškodených však k jednotnej súdnej žalobe nedošlo. „Dôsledkom bolo, že sme sa nezaradili medzi krajiny ako Nemecko, Švajčiarsko či Slovinsko, kde sa do tejto kolektívnej akcie prihlásili desiatky tisíc ľudí,“ potvrdzuje Petra Čakovská zo Spoločnosti ochrany spotrebiteľov. Do budúcnosti sa asociácia nevzdáva a plánuje rozbehnúť kolektívne zastupovanie na Slovensku. (JME)